

důkladných moderních dějin města od r. 1320 po současnost. Je samozřejmé, že při této práci, která musí být jednou napsána, nebude použita řada méně významných údajů. I tyto údaje jsou však důležité a mohou posloužit badatelům zajímajícím se o některá dílčí témata (např. o spolkový život, ochotnické divadlo, školství). A konečně může publikace sloužit jako vzor při sestavování obdobných příruček pro jiná města. Je nesporné, že za Matoušovými *Dějiny města Dobrušky v datech 1320–1990* je ukryta dlouholetá mravenčí práce (především rozsáhlá heuristika spočívající ve studiu dobrušských a jiných archivních fondů i literatury s tématem související), kterou jsem měl možnost sledovat od samého začátku (práce byla v podstatě připravena do tisku již v r. 1970 u příležitosti 650. výročí první písemné zprávy o Dobrušce, vyjít však nesměla).

LADISLAV HLADKÝ

ALBERT STRÁNSKY: Drevorubači na Čiernom Hrone na rozhraní XVIII. a XIX. storočia.

Stredoslovenské vydavateľstvo 1969, 306 s. + fotopříloha.

Považují-li za účelné referovat o knize, která vyšla v nákladu 1000 kusů před téměř třiceti lety, není to pouze z toho důvodu, že je českým čtenářům a zejména čtenářům sborníku *Orlické hory a Podorlicko* téměř neznámá, nejen z toho důvodu, že dodnes nejde o zastaralou publikaci, ale zejména proto, že má historikovi Orlických hor co říci, a to měrou vrchovatou. Opravdu, i když to nevyplývá z recenze této knihy z pera O. SKALNÍKOVÉ (Český lid, Národopisný časopis, roč. 58, Praha 1971, s. 315–316).

Knihla pojednává o osídlení v oblasti Černého Balogu (na jih od Brezna; bývalý okres Banská Bystrica, kraj Stredoslovenský). Černohronské pralesy tvořily ve XIII. až XV. století součást tzv. Zvolenského lesa, který byl loveckým revírem uherských králů. Území se v XV. století dotkla tzv. valašská kolonizace, která však lesní komplexy ničila, aniž královská komora z nich měla výraznějšího užitku. V XVI. století dochází ke kvalitativnímu posunu v rozvoji slovenských báňských měst, dochází k rozvoji báňskobystřických měděných dolů a hutí, které potřebovaly obrovské množství dřeva. Do Báňské Bystřice byl poslán roku 1547 štyrský lesmistr Wolf Hohenwarter, který doporučil těžít lesní komplexy při Černém Hronu a za pomoci vodních staveb splavovat dřevěné špalky do Báňské Bystřice. A zde

se stýkají dějiny části Orlických hor (zejména tzv. rezervátních vsí Říčky a Zdobnice) s územím podél Černého a Bílého Hronu. Dřevorubecká kolonizace ze Solnohradska a Štýrska přišla do tohoto regionu asi těsně po roce 1547 a založila zde devět obcí (Krám, Jergov, Fajtov, Komov, Čierny Balog, Nanderlova ad.). O přítomnosti německých dřevorubců dodnes svědčí celá dřevorubecká terminologie v této oblasti, ale i příjmení dnes již slovakizovaných obyvatel (např. Auxt, Friedrich, Dachner, Graber aj.). Území se úředně jmenovalo Kaiserlich-Königliche Schwarzwasserer Holz-Handlungen, slovensky Cisársko-Kráľovské drevorubačské Černo-hrončanské Handle.

Díky tomu, že toto území stálo v centru pozornosti hornické báňskobystřické komory, dochovaly se četné písemnosti o dřevorubcích na Černém Hronu, o způsobu jejich života a práce, který si přinesli ze své rakouské domoviny a které po celá staletí neměnili, stejně tak jako jejich krajané, kteří přišli do Orlických hor a o jejichž způsobu života a práce víme velice málo. Proto, abychom si je mohli představit, jsou i pro badatele o orlickohorské minulosti tak významné části knihy A. Stránského, nazvané *Handelský lid a jeho způsob života* (s. 120–157) a zejména *Handelská ústava* (s. 161–287). Zde autor zasvěceně pojednává o tzv. dřevorubecké ústavě, o práci dřevorubců – seskupených do osmičlenných dingů – v průběhu celého roku, o způsobu ohodnocování vytěženého dřeva, o odměňování dřevorubců, o handelských zákonech a privilegiích Handelců, o sociálním rozvrstvení Handelců, o jejich komorních představených atd. a nakonec o pozvolném rozpadu této svérázné společnosti na přelomu XVIII. a XIX. století a agónii staré handelské ústavy před polovinou XIX. století (zejména po roce 1817) i o specifice Handelců, přetrvávající do poloviny XX. století.

Knihy je pochopitelně cenným přínosem pro rodáky ze středního Slovenska, pro slovenské etnografy a historiky. Domnívám se však, že promlouvá i k historikům, kteří se budou zabývat kolonizací Orlických hor a zvláštním postavením tzv. rezervátních vsí. Doposud jsme se o životě této specifické vrstvy orlickohorského obyvatelstva dozvídali z publikací ne příliš objektivních německých rodáků, kteří si méně všimli vlastního životního specifika svých předků, ale téměř každé své líčení zahrocovali nacionálně a protičesky. Až čeští historikové více vytěží z archivních pramenů uložených např. ve Státním ústředním archivu v Praze (fond Stará manipulace aj.) a ve Státním okresním archivu v Kutné Hoře (těžba dřeva pro doly), budou se muset seznámit i s vlastivědnou literaturou o úloze alpských dřevorubců v různých zemích střední Evropy. Kniha Alberta Stránského jim velmi pomůže v pochopení stylu života těchto rakouských dřevorubců (a s nimi spojených či spolupracujících etnik) ve více lokalitách Českých zemí a tudíž i v Orlických horách a budou moci na jejím základě přistoupit i ke komparaci života dřevorubců v jednotlivých lokalitách, které osídlovali, kde žili a kde se národnostně asimilovali či neasimilovali.

JAROSLAV ŠŮLA